

Adrianus Hasius

Geboren: 1601

Overleden: 1650

Predikant te: 1623-1627: Kralingen
1627-1636: Poortugaal
1636-1645: Den Briel
1645-1650: Leeuwarden

- Geschriften:**
1. Anatomia. Dat is: Ontledinghe van acht-en-twintigh Texten, dewelcke kortelijck werden geanalyseert..
 2. Den Geestelycken Alarm Tot schrik der Godlosen, en troost der Vromen, m.e. nodige Lesse, om God te zoeken terwijl hij te vinden is
 3. Koninclycke Leyd-Ster nae den Hemel (17 meditaties over Ps. 132)

Levensbeschrijving

Bij zijn geboorte (in het jaar 1601) te Rotterdam zal deze predikant wel eenvoudig Adriaan de Haes geheten hebben. Zoals bekend had men in de 17e eeuw de gewoonte onder de geleerden, om aan hun voor- en achternaam Latijnse uitgangen te geven. Gijs Voet wordt dan Gisbertus Voetius, Willem Salden Guilielmus Saldenus, enz. Vandaar dan ook de naam Adrianus Hasius. Hij behoort tot de minder bekende oudvaders, maar spreekt nog door middel van zijn geschriften, nadat hij gestorven is.

Van Adrianus' ouders en jeugd weten we praktisch niets. Hasius kwam al op jeugdige leeftijd aan Leidens academie. Op 12 december 1617 liet hij zich inschrijven, zowel voor de theologische studie als voor de medicijnen. Het kwam toen wel meer voor, dat men in beide faculteiten studeerde. Uiteindelijk werd Hasius geen geneesheer voor het menselijk lichaam maar een zielzorger.

In zijn betrekkelijk korte leven (1601 - 1650) diende ds. Hasius toch nog een viertal gemeenten. Als proponent werd hij in 1623 te Kralingen in het ambt bevestigd, om vandaar in 1627 naar Poortugaal te vertrekken.

Inmiddels blijkt Hasius in het huwelijk te zijn getreden, want bij zijn vertrek uit Poortugaal in 1636 komt (uiteraard!) zijn vrouw, Adriana Gerrits van Holthuysen, met hem mee. In de stad Brielle was Hasius de derde predikant. In het predikantsgezin werd toen een jonge zoon geboren, Gerardus geheten, die later predikant zou worden te Beetgum in Friesland; en ook Gerardus' zoon, naar zijn grootvader met 'Adrianus' vernoemd, zou ook in Friesland het ambt van Dienaar des Woords vervullen, en als zodanig de gemeente Cubaard dienen.

In het stadje Brielle verbleef ds. Hasius ongeveer 9 jaar. In 1645 vertrok hij namelijk naar Frieslands hoofdstad, Leeuwarden, met een gemeente van wel 1.000 lidmaten. In het kerkelijke leven van zijn dagen nam ds. Hasius een vrij belang-

rijke plaats in. Toch zou hij voor ons weinig meer kunnen betekenen, wanneer ook hij niet op gezette tijden zijn studeervertrek betreden had om ons enkele kostbare boeken na te laten. Het zijn er, welgeteld, maar drie; namelijk 'Den Geestelycken Alarm', de 'Koninklycke Leyd-Ster nae den Hemel', én 'Anatomia. Dat is: Ontledinghe van acht-en-twintigh Texten'.

Dit derde werkje, slechts 76 bladzijden groot (het wordt besloten met een verklaring van Ps. 124!), dat veelal met 'Den Geestelycken Alarm' in één band verscheen, vindt men niet bij De Bie & Loosjes. De Bie & Loosjes noemen (deel 3, p. 564) als derde werk van ds. Hasius: 'Meditatiën over Ps. XXXII'. Maar wie Hasius' boeken kent en leest, weet of ontdekt, dat diens 'Koninklycke Leyd-Ster' zeventien (en dus niet: zestien) meditaties bevat over Psalm 32. Dergelijke fouten vindt men meer in de bibliografische standaardwerken (vermoedelijk door slaafse navolging van het werk van Van der Aa!).

Geeft men in onze tijd, ten behoeve van jongere en ook wel oudere predikanten preek- 'postilles' uit, een man als ds. Hasius bedacht zijn collega's en/of propo-nenten tot de H. Dienst, door voor hen een aantal uitvoerige preekschetsen samen te stellen, als vrucht van zijn eigen nijver Bijbelonderzoek.

Het is jammer dat zijn aardse leven zo kort geweest is. Anders hadden we wellicht nog meer pennenvruchten van zijn hand onder ons. Hoewel.., van Leeuwarden uit had ds. Hasius een beroep aangenomen naar de zo grote koopmansstad Rotterdam. Weliswaar wensten kerk en overheid te Leeuwarden hun predikant niet te laten gaan, maar hij ging toch. Maar nog éér hij in zijn geboortestad bevestigd kon worden, werd hij vrij plotseling door de dood weggenomen.

Als zoveel andere predikanten uit de 17e eeuw - denk maar aan ds. Willem Teelinck, ds. Jacobus Hondius en ds. Jacobus Koelman! - was ook ds. Hasius een boeteprediker. Dus een 'zoon des donders', zoals de discipel Johannes ergens genoemd wordt; maar tegelijk was hij ook een echte Barnabas, een zoon der vertroosting. Dat blijkt ons uit de titel van zijn stellig zesmaal gedrukte hoofdwerk: 'Den Geestelicken Alarm Tot schrik der Godlosen, en troost der Vromen, met een nodige Lesse, om God te zoeken terwijl Hij te vinden is'.

Eigenaardig, dat bij éézelfde (eerste) druk in 1648 toch twee geheel verschillende edities voor de dag komen, en nog wel in dezélfde stad Leeuwarden. Bij de bekende Leeuwarder uitgever Claude Fonteyne heeft het boek niet minder dan 719 bladzijden (afgezien van de 'opdracht', enz.), terwijl hetzelfde werk (ook in 1648) bij Ian Iansen de Vries maar 563 pagina's telt. Hoe dat te verklaren is? Wel, de eerstgenoemde uitgave verscheen in octavo-formaat, en de tweede is een kwartijn. En bij de 2e druk in het jaar 1653 zien we hetzelfde weer gebeuren. U kunt het allemaal beschreven vinden in de 'Schatkamer der Geref. theologie', Veenendaal 1987.

Op 28 mei is het boek geaprobeerde door o.a. de predikanten R. Festus te Hui-zum en Wilh. Lautenbach te Goutum. De auteur droeg zijn boek op aan Wilhelm Frederich, graaf van Nassau, Catzenellebogen, Vianden, Dietz en Spiegelberg, etc., alsook aan de heren gedeputeerde Staten van Friesland.

In zijn werk bestrijdt hij de dwalingen van de R.K. kerk en van andere sektariërs. Maar vooral richt hij zich tegen 1. de publieke ('openbare') goddeloosheid, en 2. de zorgeloosheid van 'vele genaemde (= naam-) Christenen'. Bij velen mist de schrijver het leven of besef ('gevoelen') van de godzaligheid.

Door middel van dit boek tracht de schrijver nu te bewegen tot de beoefening der ware godzaligheid. Hij is kennelijk de leer en het streven der Nadere Reformatie van harte toegedaan.

Vóór- én achterin vindt men enkele (soms: Latijnse) gedichten. Onder andere van de advocaat H. Blau, maar ook van Sibille van Griethuysen te Groningen (gedateerd: 31 augusti 1653), 'n gedicht van 9 zes-regelige coupletten. Zij vergelijkt de schrijver bij een 'haes', die 'noyt en is bevonden. Op 't pluymich sachte sluymer-bed'.

De eigenlijke inhoud van 'Den Geestelijken Alarm' bevat een tweetal zeer uitgebreide meditaties, over een tweetal teksten, ontleend aan de profetieën van de profeet Jesaja. De eerste handelt over Jes. 57:21: "De goddelozen, zegt mijn God, hebben geen vrede". De tweede meditatie gaat over Jes. 55 : 6: "Zoekt den HEERE, terwijl Hij te vinden is". In resp. 8 en 10 bladzijden geeft ds. Hasius een overzicht van deze twee meditaties; en telkens wordt de stof 'toegeëigend 1. tot schrik der goddelozen, 2. tot troost der kinderen Gods'.

'In margine', dus aan de kant, vinden we tal van (meest) Latijnse citaten. Ze bewijzen dat ds. Hasius een bestudeerd en geleerd man geweest is. Ik noem er slechts enkelen: van de klassieken Horatius, Plato, Ovidius en Sallustius. Josephus ontbreekt natuurlijk niet. Ook de kerkvaders zijn tamelijk goed vertegenwoordigd: Augustinus, Ambrosius e.a., en van de latere o.a. Baudartius, Em. van Meteren en S. Simonides.

In Hasius' sterfjaar verscheen er nog een tweede groot werk van zijn hand. Vermoedelijk heeft ds. Hasius de inhoud van dit boek - 17 meditaties over Psalm 32 - eerst voor zijn eigen gemeente in vervolg stoffen behandeld. Ook van dit werk kennen wij - na de eerste druk, die te Leeuwarden in 1650 verscheen bij Claude Fonteyne - een herdruk, bij twee verschillende uitgeverijverschillen; namelijk in 1656 te Leeuwarden bij Thomas Luytjens, én in datzelfde jaar ook te Rotterdam bij Iohannes Vishouck. Alle uitgaven van dit werk over Ps. 32 zijn uiterst zeldzaam. In de grote bibliotheken vindt men ze niet dan alleen in Amsterdam (DB) en in de Prov. Bibliotheek van Leeuwarden.

Volgens De Bie & Loosjes is Hasius' portret "naar J. Wolf" gegraveerd door J .H. Dr. J.J. Kalma heeft aan dit portret, evenals aan de titelpagina van 'Den Geestelijken Alarm' een plaatsje vergund in zijn brede studie over de Hervormde kerk te Leeuwarden, getiteld: 'Menschen in en om de Grote kerk' (1987), op pagina 57. Maar dit is dan ook (helaas!) het enige, wat wij over onze auteur bij dr. Kalma kunnen vinden.

Bronnen

1. Naamlijst der predikanten, sedert de Hervorming tot nu toe, in de Hervormde Gemeenten van Friesland, ds. T.A. Romeijn.
2. Het blijvende Woord, deel 2, Gereformeerde Bijbelstichting, Leerdam.
3. Mensen in en om de grote kerk, dr. J.J. Kalma.
4. Schatkamer van de Gereformeerde Theologie in Nederland, ds. J. van der Haar.